

De Das in Zuid-Drenthe

Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe

De Das in Zuid-Drenthe

Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe

Werkgebied van Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe.

2010

Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe

Een pluk zwart-wit haar aan het prikkeldraad onder een schapenraster, een extreem hoge hoop geel zand, een krab- en schuurboom in de buurt van een groot hol en brede sporen in vers uitgegraven zand.

Een das heeft een doorgang gemaakt onder een schapenraster en verloor wat haar.

Nee, dat is geen vossenwerk. Onafhankelijk van elkaar hadden twee leden van IVN-afdeling Hoogeveen deze dassensporen gevonden in natuurgebieden en houtwallen rond Hoogeveen. Er kwam een samenwerking tot stand, dassenburchten werden bezocht en nieuwe gevonden. Daarbij kwam dat de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) in Arnhem vroeg om een nauwkeuriger dasseninventarisatie ten noorden van Hoogeveen. In juni 2008 sloten nog drie personen zich aan. De groep had 18 belopen dassenbruchten

gelokaliseerd en besloot tot de oprichting van **Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe**. Eind 2008 bestond de werkgroep uit 9 personen en waren 30 burchten met GPS vastgelegd. Inmiddels was vergaderd met dassenkenners van Staatsbosbeheer, Stichting Het Drentse Landschap en Natuurmonumenten. De groep ging op bezoek bij SBB District Drents Loo en Aa om burchten te bekijken en ervaring op te doen. Ook werd contact gelegd met Provincie Drenthe, Rijks- en Provinciale Waterstaat, kantonniers, Natuurvereniging Zuidwolde e.o., Stichting Dassenwerkgroep Brabant, Stichting Das&Boom en VZZ. De werkgroep maakte bezwaar tegen planologische ingrepen die voor dassen schadelijk zijn en wees op de wettelijke bescherming.

Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe op bezoek bij SBB District Drents Loo en Aa.

Een tiental doelstellingen laat zien waar de werkgroep voor staat. De voornaamste zijn: bescherming van de das, educatie en voorlichting en plezier beleven aan deze dieren. Urenlang posten de leden in de avond bij burchten. Eind 2009 waren ruim 80 burchten in kaart gebracht.

Herintroductie van de das in Drenthe

Het gaat goed met de das in Drenthe. Dat is niet altijd zo geweest. Door stroperij en versnippering van het landschap verdween de das vrijwel overal uit Drenthe. Vroeger werd de das bejaagd om zijn pels en vet. Van het vet maakte men medicijnen. Om de vermeende schade die ze aanrichtten, werden ze in klemmen en strikken gedood. Van de haren maakte men (scheer)kwasten. In 1960 werd de das beschermd. Onder leiding van Jaap Dirkmaat werd in 1981 Das&Boom opgericht. Hij wilde bedreigde diersoorten beter beschermen, maar ook hun leefomgeving. Hij ving gewonde en verweesde dassen op in een centrum. In 1984 zorgde het soortbeschermingsplan van het Ministerie van LNV ervoor dat er voorzieningen als dassentunnels werden aangelegd. Overal in het land verbeterde ook de leefomgeving. Er ontstonden nieuwe nationale parken en nieuwe natuur werd in het kader van de EHS aangelegd. Dirkmaat achtte het milieu in zeven provincies geschikt voor het uitzetten van 210 dassen op 26 lokaties. Dat gebeurde tussen 1987 en 2001, in Drenthe bij Wijster.

Restant van de hokken in een bos bij Wijster van waaruit dassen zijn uitgezet in de tachtiger en negentiger jaren.

In een kunstburcht binnen een omheinde ruimte konden de dassen wennen aan de nieuwe omgeving. Enkele dieren groeven een gang onder het degelijke raster en verdwenen in de natuur. De rest is later vrijgelaten. Uitzette dassen hebben zich verspreid over Midden- en Zuid-Drenthe en vonden soortgenoten in nog bestaande burchten.

De Das (*Meles meles*)

Dassen zijn grote vriendelijke zoogdieren met een karakteristieke zwartwitte koptekening. Ze leven sociaal in groepen in burchten.

Spelende jonge dassen bij hun burcht.

Hun wetenschappelijke naam is *Meles meles*. Meles betekent marter. De das is de grootste marter. Tot zijn familie, de marterachtigen, behoren: wezel, hermelijn, bunzing, boommarter en steenmarter.

De das verschilt echter wezenlijk. De achterste twee kiezen in elke kaakhelft zijn knobbelkiezen. De overige kiezen zijn knipkiezen, zoals elk roofdier dat heeft. De knobbelkiezen maken hem tot een alleseter. Het hoofdvoedsel bestaat uit regenwormen en insectenlarven. De das eet ook slakken, kikkers, muizen, mollen, eieren van bodembroeders en aas. In het seizoen mag hij graag hazelnoten, bosbessen, kersen, graan, klaver en maïs eten. Nadat ze in de avondschemering uit een van de holen van de burcht komen, schudden ze eerst het zand uit hun vacht en poetsen zich. Daarna gaan ze in de directe omgeving van de burcht naar insecten en wormen graven. De gaten die ze daarmee in de bladlaag maken, heten putjes. Dan, opeens, rennen ze als op een vast teken achterelkaar een wissel af op weg naar een weiland of akker. Hier eten ze alles wat ze voor de snuit komt. Tegen het einde van de nacht keren ze naar de burcht terug. Ze graven verzakte gangen weer open en verversen blad en droog gras in het slaapvertrek. Je ziet ze dan achterwaarts lopen met een dot verse bladeren en gras onder de kin. Ze rollen als het ware het droge materiaal naar binnen, nadat ze het oude 'bed' naar buiten hebben gebracht. Het hol blijft schoon. De behoefte doen ze buiten in speciaal gegraven gaten, de latrines.

Jonge maar ook volwassen dassen mogen zich graag even schurken aan een boom. Ze nemen daarvoor steeds dezelfde boom, op de foto een berk. De jongen rennen achter elkaar aan rond de boom. Dat gebeurt vrijwel geluidloos. Er ontstaat een uitgesleten cirkel. Het is opvallend hoe weinig geluid dassen lopend op hun wissels maken en tijdens hun spel. Ook krabben ze met hun nagels over de boom. Ze rekken zich uit om zo hoog mogelijk te krabben.

Krachtige graver

Dassen lopen net als beren en mensen op hun hele voetzool. Het zijn zoolgangers. De poten zijn kort, maar bijzonder krachtig met lange nagels. Het hele dier is krachtig gebouwd. De kop is klein, lang en smal, maar de nek is kort en dik met sterke spieren. De das is gebouwd om te graven. Het is verbazend hoeveel zand een das kan verzetten. Er bevindt zich onder de grond dan ook een compleet stelsel van gangen, tientallen meters lang, en kamers.

Achterpoot van een das.

Voorpoot = graafpoot.

Kuub zand verzet door een das. Burchten kunnen tientallen jaren oud zijn. Enkele al bestaande burchten blijken 80 jaar te zijn bewoond.

Paring en jongen

Een volwassen das heeft een lengte van 75-90 cm en een hoogte van 30 cm. Het staartje is ongeveer 20 cm. Het gewicht varieert van 7 tot 14 kilo. In het najaar kan dat oplopen tot 20 kilo. Ter vergelijking: een vos weegt tussen de 4 en 9 kilo. In het wild kunnen dassen 15 jaar worden, maar de meesten sterven voor het zevende levensjaar. In het verkeer vallen de meeste slachtoffers. Zeugen kunnen gemiddeld drie jongen per jaar krijgen. De paartijd valt in februari, maar ook later paren de dieren nog. De draagtijd wordt met drie tot tien maanden verlengd, omdat de vruchtjes zich pas in het najaar innestellen. Acht weken later worden de jongen geboren, in februari. Ze zijn naakt en blind. De beer, die na de geboorte van de jongen graag wil paren, wordt door de zeug naar een ander deel van de burcht gestuurd of hij gaat naar een bijburcht in de buurt. De zeug is bang dat de jongen in de verdrukking komen. Onder streng toezicht van de zeug komen de jongen eind april of begin mei voor het eerst naar buiten, vaak al vroeg in de avond. Vandaar dat tellingen in mei plaatsvinden.

Stoeiende jonge dassen in juni.

Migratie

Op de inventarisatiekaart van de werkgroep is een patroon van meer dan 80 burchten te zien rondom Hoogeveen. Dat roept vragen op. Waar gaan de jongen heen? Ontmoeten ze jongen van andere burchten om samen verder te gaan? Met andere woorden: hoe en waarom vindt migratie plaats? Er zijn vermoedens, want sporen wijzen op contact tussen nabijgelegen burchten. Veel blijft echter onzeker.

Burcht in een zandlaag bedekt met ingeklonken veen.

Binnen een straal van 500 meter liggen twee burchten bij de burcht op de foto. Er worden altijd dassen gezien. Genetische uitwisseling zal hier zeker plaatsvinden. In de sneeuw van de winter 2009-2010 waren veel sporen te zien. Deze burcht werd in 2007 ook bewoond door een vos. In de winter slapen vossen wel in de lange gangen van een dassenburcht, terwijl de dassen diep onder de grond liggen. In het voorjaar van 2008

had een moervos de bijburcht van een das bezet en daarin vijf jongen gebaard. In die periode ontstonden op nabijgelegen plekken nieuwe dassenholen. Dat duidt op migratie.

Dit vosje kwam uit een bijburcht van een das. Er waren 5 jonge vossen.

Bescherming, bedreiging, slachtoffers

Op grond van bepalingen in de Flora- en Faunawet zijn dassen, hun burchten én hun fourageergebieden wettelijk beschermd. Nadrukkelijk vraagt de werkgroep hondenbezitters niet met hun hond(en) op of bij een burcht te komen. Dagenlang ruiken dassen dat er een hond bij de burcht is geweest. Door stress kan een drachtige zeug een spontane abortus krijgen of haar pasgeboren jongen doodbijten. Het is beter niet over de zandkegels en wissels te lopen. Loop er om heen en blijf kort. Laat nachtelijk posten bij een dassenburcht aan deskundigen over. Bedenk dat dassen, maar ook hun burcht wettelijk zijn beschermd. Posten kost

heel veel tijd. De zit is lang en de kans is groot dat we geen dassen zien. De ervaring van de werkgroep is, dat er altijd iets is te zien en te horen: vogels, muizen, een eekhoorn, reeën of een vos.

Verkeersslachtoffer in de Nijstad bij Hoogeveen.

De grootste bedreiging voor de das is het verkeer. Jaarlijks komt ongeveer een kwart van alle dassen om door aanrijdingen. Ecoducten en dassentunnels moeten daaraan een eind maken. In ons overvolle land is een infrastructuur voor in het wild levende dieren bittere noodzaak. In de nabije toekomst komen twee ecoducten bij Zuidwolde over de N48. Hier liggen voorlopig drie dassentunnels. Om voor alle burchtbewoners voldoende voedsel te garanderen, verwisselen dassen wel eens van burcht. Nog steeds vormt het verkeer daarbij een groot gevaar. Als een zogend vrouwtje in het verkeer of op een andere manier omkomt, is dat een ramp voor de jongen.

Dassentunnel onder de N48 bij Zuidwolde.

De mens vormt helaas in meerdere opzichten een bedreiging voor de das. De werkgroep constateerde dat dassenholen met drijfmest werden volgespoten, of de holen worden volgestopt met takken, plastic bussen of andere rommel. Meldingen van dergelijke verstoringen én van dode dassen kunnen telefonisch aan de leden van de werkgroep worden doorgegeven. **De telefoonnummers staan onder de colofon.**

Schade en vergoeding

Een dassenfamilie heeft een voedselterritorium van 30–50 hectare bos, houtwallen, akkers, weilanden en/of heideveld. Een grote familie kan uit meerdere zeugen, enkele beren en jongen bestaan. Meestal gaat het om twee volwassen en drie jonge dassen. Het liefst zoeken ze in het

bos, in houtwallen en –singels en op akkers naar wormen en larven. Van schade is dán nauwelijks sprake, al ergeren sommige boeren en tuinders zich aan de zandhopen aan de rand van hun land. Dassen die in de buurt van een maïsveld wonen, duwen de stengels omver om bij de kolven te komen. Soms slepen ze kolven mee naar de burcht. Het Ministerie van Landbouw vergoedt aantoonbare schade.

Zandkegels van dassen aan de rand van een maïsveld.

Een das heeft maïskolven naar zijn hol gesleept. Meestal blijft de schade beperkt. Ernstige schade aan maïs- en korenvelden kan worden vergoed. Zie:

www.faunafonds.nl

Toekomst

Het gaat goed met de das in Drenthe. In Midden- en Noord-Drenthe zijn \pm 100 hoofdburchten geteld, in Zuid-Drenthe 85. In de hele provincie zal de populatie op een gegeven moment stabiel zijn. In Drenthe leven dan circa 700 dassen. Het Natuurbeleidsplan van 1992 waarin de Ecologische Hoofdstructuur is geregeld, Flora- en Faunawet en Europese richtlijnen zorgen voor goede bescherming. De das staat niet meer op de Rode Lijst van bedreigde zoogdieren. Door de komst van nieuwe natuur, koppeling van geïsoleerd liggende natuurgebieden, aanleg van wildtunnels en ecoducten wordt het veiliger voor de das. Hij eist rust, ruimte en voldoende voedsel. De Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe controleert 's winters zo veel mogelijk burchten om te zien of ze verstoord worden. In de toekomst wil de werkgroep dat ook doen middels infraroodcamera's met een bewegingsmelder. In mei, juni en juli vinden inventarisaties plaats. Niet bij alle 85 burchten kan worden gepost. Er wordt een werkverdeling gemaakt, waarbij ieder lid 5 tot 7 burchten krijgt toegewezen. De werkgroep probeert inzicht te krijgen in de verspreiding van de jongen en bekijkt welke burchten contact hebben. De brochure is bedoeld om tijdens dassenlezingen uit te delen en informatie te verstrekken aan grondgebruikers en boseigenaren. De werkgroep hoopt daarmee de das nog beter te beschermen.

*Volwassen das bij de
ingang van zijn hol.
Zijn reuk is fabelachtig.
Hij controleert de
omgeving eerst.
Dan poetst hij zijn
vacht, speelt met zijn
burchtgenoten en gaat
voedsel zoeken in het
bos en op het veld.*

Winter 2009-2010: een das heeft 's nachts het hol verlaten. In de eerste sporen ligt zand van poten en vacht. Er zijn ook sporen van een ree en een mens.

De das is op weg gegaan om voedsel te zoeken. In het bos waren plekken te zien waar de sneeuw was verwijderd om in de bladlaag larven te vinden.

Colofon

© Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe

Tekst en lay-out: Hero Moorlag

Foto's: Ronald Jansen, Frits Kruizinga, Hero Moorlag

Druk: **!pet** drukkers en vormgevers in Hoogeveen

Leden van de Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe:

Emiel Bernardus (Hoogeveen) : 06 14363719

Ronald Jansen (Hoogeveen) : 0528-232871

Frits Kruizinga (Zuidwolde) : 0528-354722

Johannes Kuiper (Hollandscheveld) : 0528-342478

Hero Moorlag (Hoogeveen) : 0528-266819

Wolter Moorman (Zuidwolde) : 0528-372744

Nina Oostwoud (Stuifzand) : 0528-852401

Bart Pijper (Stuifzand) : 0528-852401

Rob Tolman (Nolde) : 06 42127388

Correspondentie:

hamoorlag@hetnet.nl

barteldpijper@gmail.com

IVN-afdeling
Hoogeveen.

*Beeld infraroodcamera van
SBB-District Drents Loo en Aa.
Volwassen das bij een van de holen
van zijn burcht.*

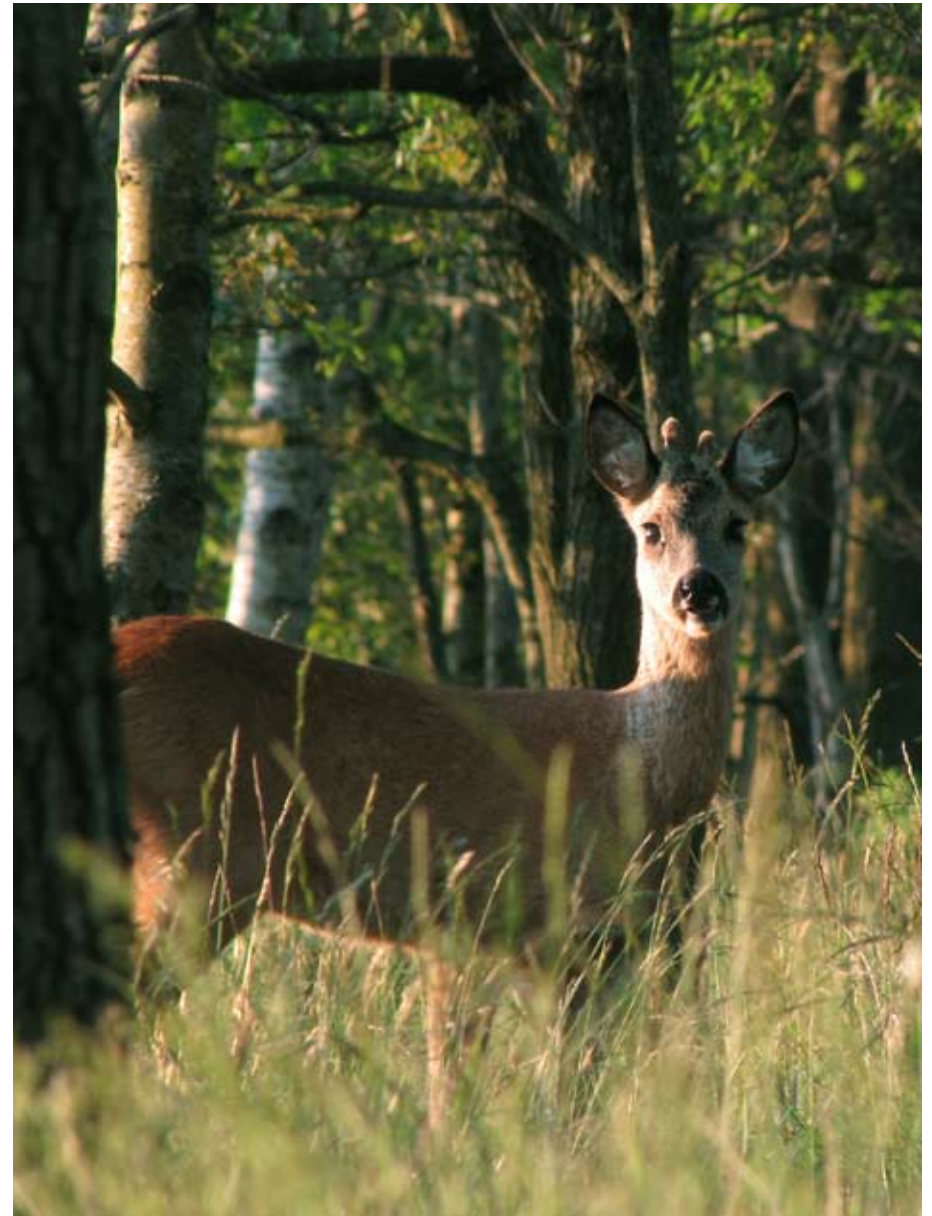
**Uitgebreide informatie, foto's
en filmpjes zijn te vinden op:**

www.dassenwerkgroepbrabant.nl

www.dasenboom.nl

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt dankzij een subsidie van

provincie Drenthe

Tijdens het posten bij een burcht kwam deze spiesbok even kijken.

© Dassenwerkgroep Zuid-Drenthe